

ENW'R PWYLLGOR CRAFFU	PWYLLGOR CRAFFU CORFFORAETHOL
DYDDIAD Y CYFARFOD	Mehfin 16eg, 2015
TEITL	Y Gwasanaeth Difa Pla
AWDUR	Dafydd Gibbard, Uwch Reolwr Eiddo Corfforaethol
AELOD CABINET	Y Cyngorydd Dafydd Meurig
PWRPAS	Diweddarau'r Aelodau ar opsiynau posib ar gyfer darpariaeth y Gwasanaeth Difa Pla a Wardeiniaid Cwn i'r dyfodol a gofyn iddynt graffu'r opsiynau a gynigir i gau'r bwloch ariannol presennol.

1. CEFNDIR

1.1 Fel rhan o raglen arbedion effeithlonrwydd yr Adran Rheoleiddio ar gyfer 2015-18 cyflwynwyd cynnig o arbedion gwerth £67,000 drwy ddileu'r Uned Difa Pla, oedd bryd hynny yn rhan o Wasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yr Adran. Pan roddwyd ystyriaeth i gynlluniau arbedion effeithlonrwydd yr Adran gan y Cabinet, eu penderfyniad oedd gofyn i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau gael eglurder ar wir effaith diddymu'r Uned Difa Pla.

1.2 Cyflwynwyd adroddiad i'r Pwyllgor Craffu Cymunedau ar Ionawr 12fed 2016. Barn y Pwyllgor oedd bod hwn yn wasanaeth pwysig iawn i'r cyhoedd gan nodi'r prif gasgliadau isod:

- Gwasanaeth pwysig ac angenrheidiol i'r cyhoedd - pe na fyddai ar gael gan y Cyngor byddai risg i gwmnïau preifat allu rheoli'r farchnad yn llwyr gan godi eu prisiau ac arwain at gostau uwch i'r cyhoedd
- Mae'n wasanaeth dibynadwy a safonol ac mae gan y cyhoedd ffydd yng ngallu'r Cyngor i ddelio a materion fel hyn, yn aml mewn sefyllfaoedd sy'n achosi pryder a phoen meddwl i'r rhai sy'n goddef y pla ar y pryd.
- Croesawu'r bwriad i farchnata'r gwasanaeth ac edrych ar y strwythur ffioedd presennol
- Rhaid ystyried oblygiadau iechyd a diogelwch i'r cyhoedd petai'r gwasanaeth yn cael ei ddiddymu - nid ystyriaethau ariannol yn unig.
- Mae nifer o wasanaethau mewnol y Cyngor (e.e. cartrefi henoed ac ysgolion) yn ddibynnol ar y gwasanaeth Difa Pla - pe bai'n cael ei ddiddymu byddai cynnydd sylweddol mewn costau i'r gwasanaethau hynny a fyddai'n lleihau effaith unrhyw arbediad ariannol i'r Cyngor

1.3 Prif allbwn y craffu oedd cais i edrych ar opsiynau i wneud y gwasanaeth yn hunan gynhaliol yn gyllidol, yn hytrach na'i ddiddymu.

1.4 Cydnabuwyd hefyd na fyddai diddymu'r Uned Difa Pla yn arwain at arbediad o £67,000 doed a ddel. Gellir crynhoi sefyllfa gyllidol yr Uned fel a ganlyn

Costau darparu'r gwasanaeth	£144,880 (yn cynnwys ad-daliadau canolog)
Targed Incwm	£88,590
Bwlch Cyllidol	£56,290

1.5 Ymddengys felly mai'r uchafswm arbediad fyddai ar gael o ddiddymu'r uned Difa Pla yw £56,290. O edrych yn oer ar yr uchod gellid tybio y byddai angen cau bwlch o £56,290 os am wneud yr uned yn hunan gynhaliol yn gyllidol a chreu'r un swm a fyddai yn deillio o ddiddymu'r uned.

1.6 Fodd bynnag, dylid cadw mewn cof fod costau darparu'r gwasanaeth yn cynnwys cyfraniad tuag at gostau canolog y Cyngor, sef £27,850. Pe diddymir y gwasanaeth byddai'n rhaid i'r Cyngor ail gyfeirio'r costau canolog hyn i wasanaethau eraill ac felly ni fyddai'r swm yma'n cael ei arbed mewn gwirionedd. Felly, y gwir arbediad o ddiddymu'r gwasanaeth ar ôl hepgor y costau hyn fyddai:

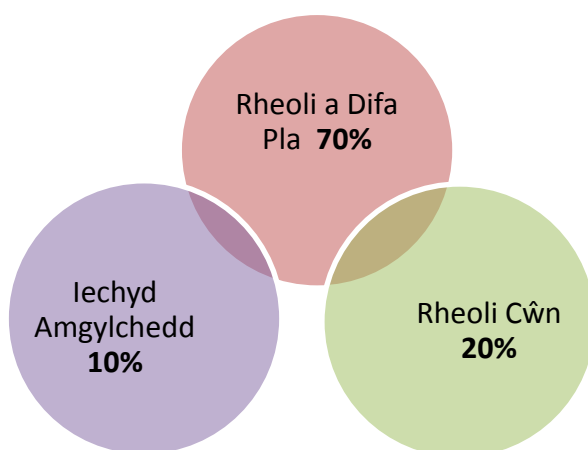
Bwlch cyllidol presennol (costau llai incwm) llai	£56,290
Ad-daliadau canolog fyddai angen eu hail gyfeirio at wasanaethau eraill	£27,850
Gwir arbediad o ddiddymu'r Uned Difa Pla	£28,440

1.7 Yn unol â chais y Pwyllgor, bydd yr adroddiad yma felly'n edrych ar opsiynnau i gyflawni'r arbedion a fyddai'n deillio o ddiddymu'r Uned, ond drwy ei gwneud yn hunan gynhaliol yn gyllidol yn hytrach na diddymu'r gwasanaeth pwysig yma i'r cyhoedd. Bydd yr opsiynnau yn canolbwyntio ar geisio cyrraedd isafswm o £28,440, sef y gwir arbediad arianol fyddai'n deillio o ddiddymu'r Uned Difa Pla.

2. ESBONIAD O NATUR Y GWASANAETH RHEOLAETH A DIFA PLA

2.1 Mae gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd yn cyflogi 4 swyddog llawn amser i weithredu fel Swyddogion Difa Pla/Wardeniaid Anifeiliaid. Mae'r swyddogion yn treillio 70% o'u hamser yn darparu gwasanaeth Rheoli a Difa Pla, 20% o'u hamser yn darparu gwasanaeth statudol Rheoli Cŵn ac 10% o'u hamser ar gydweithio gyda'r Swyddogion Iechyd Amgylchedd ar faterion statudol o wahardd niwsans sŵn a gwarchod iechyd cyhoeddus. Mae'r holl gostau sy'n gysylltiedig â chyflogi'r swyddogion wedi eu rhannu rhwng y penawdau gwaith hyn, ac yn cael ei ddangos ar ffurf diagram yn Ffigwr 1.

Ffigwr 1: Diagram yn dangos rhaniad gwaith swyddogion rheolaeth a difa pla:

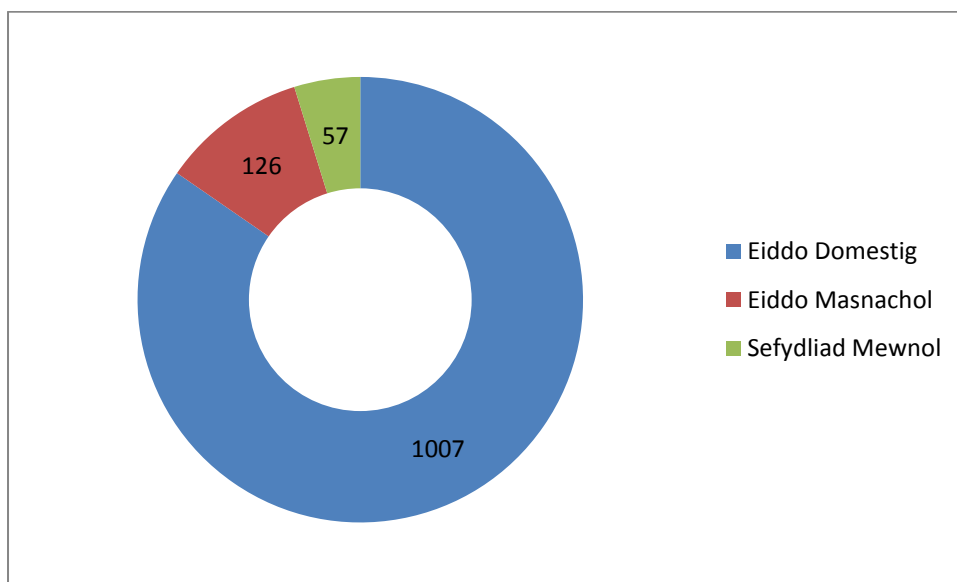
2.2 Mae'r uned yn cynnig gwasanaeth rheoli pla drwy gytundeb i gleientiaid allanol a mewnol, yn ogystal â gwasanaeth ymatebol i ddifa pla.

- 2.3 Mae gan yr Uned nifer o gytundebau gyda chleientiaid allanol a mewnol i reoli pla. Cynhyrchir incwm oddeutu £26,000 drwy gytundebau allanol, a £24,000 drwy gytundebau mewnol, sydd yn gyfanswm o £50,000. Dylid nodi nad yw'r uned yn hysbysebu na marchnata'r gwasanaeth yma ar hyn o bryd.
- 2.4 Mae'r Uned hefyd yn cynnig gwasanaeth ymatebol i ddifa pla ar eiddo domestig a masnachol ar gyfer ystod eang o bla. Mae llawer o ganmol gan gwsmeriaid am y gwasanaeth hwn.
- 2.6 Mae'r gwasanaeth yn creu incwm o oddeutu £34,000 yn flynyddol o waith ymatebol difa pla, ond wrth gwrs does dim sicrwydd pendant ar faint yr incwm yma oherwydd natur gwbl ymatebol y gwaith. Dengys y tabl a'r diagram isod fanylder pellach o'r galw am y gwasanaeth yma.

Tabl 2: Cymhariaeth o alw am wasanaethau difa pla yn 2014-2015.

Math o Bla	Cais am Gyngor	Cais Difa Pla
Llygod Mawr	240	354
Llygod Tŷ	62	156
Chwilod Du (cocrotsys)	3	2
Chwilod Gwely	7	3
Chwain	35	84
Gwiwerod Llwyd	4	2
Gwenyn Meirch	173	478
Gwenyn	55	8
Morgrug	17	53
Pryfetach eraill	56	46
Gwylanod	34	0
Arall	45	4
CYFANSWM	731	1190

Ffigwr 2: Dadansoddiad o'r 1190 o geisiadau am wasanaeth difa pla yn 2014-15

- 2.7 Hyd nes yn ddiweddar, roedd yr Uned Difa Pla yn eistedd o fewn Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd. Yn dilyn adolygiad o sawl maes gwaith o fewn yr Adran Rheoleiddio, mae'r Uned bellach wedi ei throsglwyddo i'r Gwasanaeth Eiddo Corfforaethol. Mae gan y Gwasanaeth Eiddo brofiad o fod yn darparu gwasanaethau ar sail fasnachol i gleientiaid allanol ac maent eisoes yn rheoli gweithluoedd sy'n darparu gwasanaeth trwsio a gwasanaeth glanhau. Mae'r Gwasanaeth Eiddo Corfforaethol hefyd yn un o brif gwsmeriaid yr Uned Difa Pla gan gomisiynu gwaith cyson ganddynt i warchod adeiladau ysgol, canolfannau hamdden, cartrefi henoed ayb. Credir y bydd gallu priodi'r agweddau hyn gyda'r Uned Difa Pla yn cynnig opsiynau gwell o ran ceisio sicrhau gwasanaeth hunan gynhaliol yn gyllidol.

3. OPSIYNAU I WNEUD Y GWASANAETH YN HUNAN GYNHALIOL YN GYLLIDOL

- 3.1 Yn dilyn neges glir y Pwyllgor Craffu yn Ionawr, aseswyd y posibilrwydd realistig o gwrdd â'r arbediad o ddiddymu'r gwasanaeth (£28,440) fel isafswm a cheisio cyrraedd y ffigwr o £56,290 i fod yn hollol hunan gynhaliol.
- 3.2 Yn dilyn gwaith manwl i ystyried pa opsiynau sy'n agores i'r Cyngor, argymhellir y gellir cau'r bwlch drwy gyfuniad o'r canlynol:
- Adolygu ffioedd contractau mewnol
  - Adolygu ffioedd contractau allanol
  - Adolygu ffioedd gwaith ymatebol
  - Gosod targed incwm realistig ar gyfer gwaith ychwanegol yn dilyn marchnata

Adolygu ffioedd contractau mewnol

- 3.3 Oni bai am gynyddu i gwrdd â chwyddiant, nid yw'r ffioedd ar gyfer cytundebau difa pla blynyddol gyda chleientau mewnol y Cyngor wedi cael eu hadolygu ers blynyddoedd lawer. O ganlyniad mae nifer ohonynt yn sylweddol is na'r hyn fyddai'n cael ei gynnig gan y farchnadbrefiat. Golyga hyn fod y lefel incwm presennol yn isel a bod modd gwireddu cynnydd rhesymol fel cyfraniad tuag at y bwlch ariannol.
- 3.4 Dylid cadw mewn cof y byddai'n rhaid i gleientau mewnol fynd at gwmnïau preifat pe bai'n rhaid diddymu'r Uned Difa Pla. Wrth adolygu'r ffioedd presennol rydym wedi ceisio taro cydbwysedd rhwng cynyddu i lefel sy'n adlewyrchiad teg o'r gwasanaeth a dderbynnir, ond heb wthio'r gost i lefel a fyddai'n anghynladwy i'r cleientau mewnol neu'n uwch na lefelau'r sector breifat.
- 3.5 Casgliad yr ail asesiad o'r ffioedd hyn yw bod modd gwireddu cynnydd blynyddol o £16,500 fel cyfraniad tuag at wneud yr Uned yn hunan gynhaliol yn ariannol a thrwy hynny warchod ei fodolaeth fel gwasanaeth.
- 3.6 Er mwyn dod i'r casgliad hwn, cafwyd pris cyfatebol gan gwmni preifat sy'n gwasanaethu'r ardal, yn seiliedig ar yr union adeiladau sy'n cael eu gwasanaethu gan yr Uned Difa Pla ar hyn o bryd.

- 3.7 Y “cwsmer” yn achos mwyafrif y cleientau mewnol ydi’r Uned Gynnal a Chadw Adeiladau, sydd wrth gwrs bellach yn yr un Gwasanaeth a’r Uned Difa Pla. Golyga hyn ein bod wedi gallu dod i gytundeb ar y ffioedd newydd cyn eu cyflwyno fel rhan o’r datrysiad i wneud yr uned yn hunan gynhaliol yn gyllidol. Yn ogystal â’r sicrwydd yma ‘rydym hefyd wedi gallu cytuno ar rhai materion fydd yn sicrhau gwell lefel gwasanaeth i ddefnyddwyr ein hadeiladau e.e. sicrhau ymateb brys i geisiadau am wasanaeth ymatebol i adeiladau allweddol y Cyngor e.e. ysgolion a chartrefi gofal. Bydd yr Ysgolion cynradd hefyd yn derbyn un ymweliad ychwanegol y flwyddyn i’r hyn sy’n cael i gynnig ar hyn o bryd a fydd ar gael ar gyfer gwaith ymatebol ei natur.

Adolygu ffioedd contractau allanol

- 3.8 Fel yn achos y contractau mewnol, nid yw’r ffioedd ar gyfer cytundebau difa pla blynyddol gyda chleientau allanol wedi cael eu hadolygu ers 2011/12.
- 3.9 Eto, rydym wedi ceisio taro cydbwysedd rhwng cynyddu i lefel sy’n adlewyrchiad teg o’r gwasanaeth a dderbynnir, ond mae’n rhaid bod yn effro i’r risg y gallai codi ffioedd yn rhy uchel arwain at gwsmeriaid yn chwilio am wasanaeth gan eraill.
- 3.10 Casgliad yr ail asesiad o’r ffioedd hyn yw bod modd gwireddu cynnydd blynyddol o £6,500 fel cyfraniad tuag at wneud yr Uned yn hunan gynhaliol yn arianol a thrwy hynny warchod ei fodolaeth fel gwasanaeth.

Adolygu ffioedd gwasanaeth ymatebol

- 3.11 Nid yw’r ffioedd hyn wedi eu hadolygu ychwaith ac fel yn achos y contractau allanol mae’n rhaid bod yn ofalus nad ydym yn cynyddu’r ffioedd i lefel sydd ddim yn gystadleuol nac yn cynnig gwerth am arian.
- 3.12 Casgliad yr ail asesiad o’r ffioedd hyn yw bod modd gwireddu cynnydd blynyddol o £7,500 fel cyfraniad tuag at wneud yr Uned yn hunan gynhaliol yn arianol a thrwy hynny warchod ei fodolaeth fel gwasanaeth.

4. Dennu gwaith newydd drwy farchnata

- 4.1 O edrych ar gapasiti presennol yr Uned, rydym yn ffyddiog y gellid cyflawni mwy o waith gyda’r Adnoddau staff presennol. Dros y misoedd diwethaf rydym wedi adolygu ein trefniadau gweinyddol a chyflwyno datrysiad meddalwedd newydd a fydd yn rhyddhau amser staff i ganolbwyntio ar y gwaith dydd i ddydd yn hytrach na’r elfen weinyddol ac anfonebu.
- 4.2 Mae’n anodd proffwydo faint o alw sydd yn y farchnad ar gyfer y gwaith yma, ond gwyddom y bydd y galw yn cynyddu o Fedi ymlaen wrth i ddeddfwriaeth gyflwyno rheolau newydd a fydd yn cyfyngu gallu unigolion a chwmnïau masnachol i ddefnyddio rhai mathau o gemegau difa pla.
- 4.3 Gwyddom hefyd nad ydym wedi marchnata’r gwasanaeth Difa Pla o gwbl ac er hynny mae’r cyhoedd yn cysylltu’n ddyddiol i ofyn am wasanaeth. Gwyddom fod gan ein cwsmeriaid ffydd yn y gwasanaeth a roddir gan yr uned ac mae’n deg tybio y gallem ddenu cwsmeriaid newydd pe baem yn marchnata ‘r hyn y gallwn ei gynnig.

4.4 Rhaid bod yn wylidwrus nad ydym yn bod yn orfodog yn hyn o beth. Ar hyn o bryd mae'r contractau difa pla sydd gennym wedi eu rhannu fel a ganlyn:

Dwyfor	52
Meirionnydd	29
Arfon	13

4.5 O edrych ar Arfon yn benodol, mae'n ymddangos fod y nifer o gontractau presennol yn isel iawn o gofio mai dyma'r ardal fwyaf poblog o'r sir a bod y niferoedd busnesau yno yn llawer uwch na'r ddwy ardal arall. O bosib bod mwy o gystadleuaeth yn Arfon wrth gwrs, ond wedi dweud hynny mae'r cwmnïau cenedlaethol sy'n cynnig y gwasanaeth yma yn gweithredu drwy Wynedd gyfan. Er mwyn bod yn geidwadol, rydym wedi rhagdybio y gellid cynyddu'r nifer contractau yn Arfon i'r un lefel a Meirionnydd.

4.6 Mae'r ymarferiad proffwydo isod yn ceisio ystyried beth fyddai'n bosib o ran denu gwaith newydd o fewn yr adnodd staff sydd ar gael, pe baem yn marchnata'r gwasanaeth:

Nifer contractau presennol (ar ôl codi nifer Arfon i'r un lefel a Meirionnydd)	Cynnydd mewn ffioedd o gynyddu nifer contractau Arfon i'r un nifer a Meirionnydd	Cynnydd o 10% o farchnata'r gwasanaeth	Cynnydd o 20% o farchnata'r gwasanaeth	Cynnydd o 30% o farchnata'r gwasanaeth
110	£3,840	£2,640	£5,280	£7,920

4.7 O fabwysiadu'r opsiwn canol, sef cynnydd o 20% yn y contractau allanol, ynghyd a chodi niferoedd contractau Arfon i'r un nifer a'r rhai ym Meirionnydd, gellid creu incwm o'r newydd o £9,120. Byddai angen proffilio'r cynnydd dros gyfnod o ddwy flynedd er mwyn rhoi cyfle i'r marchnata ddwyn ffrwyth.

5. CASGLIADAU

5.1 I grynhoi'r hyn a nodwyd yn rhan 3 a 4 yr adroddiad hwn, byddai cyflwyno'r ffioedd newydd a denu gwaith o'r newydd drwy farchnata yn arwain at y cynnydd incwm canlynol: :

Contractau mewnol	£16,500
Contractau allanol	£6,500
Gwasanaeth Ymatebol	£7,500
Denu gwaith newydd	£9,120
Cyfanswm	£39,620

5.2 Byddai'r elfennau uchod felly yn arwain at gynnydd incwm oddeutu £40,000, o'i gymharu gyda'r gwir arbediad oddeutu £28,000 a fyddai'n deillio o ddiddymu'r gwasanaeth.

5.3 Mae elfen o risg wrth ymgymryd ag unrhyw ymarferiad proffwydo incwm yn y dyfodol wrth gwrs. Ond, fel esboniwyd yn 3.7 uchod mae mwyafrif yr elfen contractau mewnol eisoes wedi eu cytuno. Ar gyfer y gweddill, rydym wedi ceisio bod yn rhesymol ym mhob achos, ac ar sail y galw am wasanaeth arferol, dengys yr uchod fod modd mynd tu hwnt i'r £28,000 a fyddai'n cael ei arbed o ddiddymu'r gwasanaeth yn ei gyfanrwydd. Pe na fyddai'r cynnydd a broffwydir yn cael ei wireddu yna byddai angen ail asesu'r lefelau staffio presennol er mwyn ceisio cwrdd ag unrhyw ddiffyg.

6. ARGYMHELLION

6.1 Gwireddu'r camau a argymhellir yn rhan 3 a 4 yr adroddiad hwn gyda'r nod o wireddu cynnydd mewn incwm oddeutu £40,000 y flwyddyn, yn hytrach na diddymu'r gwasanaeth Difa Pla yn ei gyfanrwydd.